

NABYTÍ OBCHODNÍHO PODÍLU V DOBRÉ VÍŘE V NĚMECKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

ALENA POKORNÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Dne 1. listopadu 2008 nabyla účinnosti rozsáhlá reforma GmbH, která do německého práva společnosti s ručením omezeným přinesla kromě jiného i změny v úpravě obchodních podílů. Jednou z těchto změn je zavedení možnosti nabytí obchodního podílu v dobré víře. Za splnění zákonem stanovených podmínek je tak možné nabýt obchodní podíl od osoby, která není jeho vlastníkem. Cílem tohoto příspěvku je objasnit tuto změnu právní úpravy, jejímž hlavním motivem bylo zvýšit právní jistotu při převodech obchodních podílů.

Key words in original language

GmbH, společnost s ručením omezeným, nabytí obchodního podílu, dobrá víra.

Abstract

The comprehensive reform of german GmbH (i.e. private limited company), that entered into force on 1st November 2008, has brought also some changes in the legal regulation of shares. One of these changes is introduction of the possibility to acquire a share in a good faith. By meeting statutory conditions is thus possible to acquire the share from a person, who is not its owner. The aim of this paper is to explain this change in legislation, which main motive was to increase legal certainty in the transfer of shares.

Key words

GmbH, private limited company, acquirement of share, good faith.

Dne 1. listopadu 2008 nabyla účinnosti rozsáhlá reforma GmbH¹, která do německého práva společnosti s ručením omezeným kromě jiného přinesla i změny v úpravě obchodních podílů. Jednou z těchto změn je zavedení možnosti nabytí obchodního podílu v dobré víře. Za splnění zákonem stanovených podmínek je tak možné nabýt obchodní podíl od nevlastníka.

¹ Gesellschaft mit beschränkter Haftung – společnost s ručením omezeným

Právní úprava nabytí obchodního podílu v dobré víře je zakotvena v § 16 odst. 3 zákona o GmbH.² Podle tohoto ustanovení může nabyvatel účinně nabýt obchodní podíl nebo právo k němu³ právním úkonem od nevlastníka, pokud je převodce zapsán jako vlastník obchodního podílu v seznamu společníků v obchodním rejstříku. To neplatí, pokud je seznam v okamžiku nabytí ohledně obchodního podílu méně než tři roky nesprávný a jeho nesprávnost nelze přičíst oprávněnému, tedy skutečnému majiteli. Dále není nabytí v dobré víře možné, bylo-li nabyvateli chybějící oprávnění převodce známo nebo mu nebylo známo v důsledku hrubé nedbalosti nebo je proti seznamu podán odpor.

Jak stojí v důvodové zprávě⁴ k novele zákona o GmbH⁵, nabyvatel obchodního podílu byl doteď vystaven riziku, že zcizitel není vlastníkem tohoto podílu. Proto nabyvatelé často požadovali od zcizitele předložení všech relevantních zcizovacích listin nazpět až k zakládací listině. To ovšem stojí čas a peníze, pokud je to pro zcizitele vůbec možné. Ani pak ale není jisté, zda notářsky ověřené, tedy formálně správné zcizovací listiny jsou také materiálně účinné nebo že nedošlo k nějakému dalšímu převodu, který v seznamu společníků nebyl zaznamenán⁶. Nabyvatelé využívali též možnosti požadovat od zcizitele záruku podle § 443 občanského zákoníku, že je tento vlastníkem obchodního podílu. Situaci nabyvatele ohledně vlastnictví obchodního podílu to ale neměnilo. Pokud se ukázalo, že zcizitel vlastníkem podílu není, nabyvatel se mohl hojit ze záruky, obchodní podíl ale nezískal. V závislosti na tom, jaké právní úkony provedl nabyvatel předtím, než skutečný vlastník uplatnil své právo k podílu, mohlo být zpětné uspořádání právních vztahů velice složité.⁷

Nabytí obchodního podílu v dobré víře je vázáno na seznam společníků upravený v § 40 zákona o GmbH. Podle § 40 odst. 1 zákona o GmbH jsou jednatele neprodleně po účinnosti každé změny v osobách společníků nebo rozsahu jejich účasti na společnosti povinni doručit obchodnímu rejstříku

² Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG), in der Fassung vom 20. 4. 1892, zuletzt geändert durch Artikel 5 des Gesetzes vom 31. Juli 2009 (BGBl. I S. 2509).

³ V § 16 odst. 3 nejde pouze o nabytí obchodního podílu jako takového, ale i práva k němu. Pro zjednodušení se text příspěvku věnuje výslovně pouze nabytí obchodního podílu samého.

⁴ BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

⁵ Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG), in der Fassung vom 23. 10. 2008 (BGBl. I Nr. 48 vom 28. 10. 2008, S. 2026ff).

⁶ Haack, H., Campos Nave, J.: Die neue GmbH. Herne: Verlag Neue Wirtschafts-Briefe, 2008, s. 34.

⁷ BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

jimi podepsaný seznam společníků. Základem nové úpravy nabytí obchodního podílu v dobré víře je předpoklad, že se nabyvatel může spolehnout na údaje zapsané v seznamu společníků zveřejněném v obchodním rejstříku.⁸ Z této zásady je učiněno několik výjimek, které tvoří podmínky nabytí obchodního podílu v dobré víře.

Od zavedení elektronického obchodního rejstříku je pro každého možné sledovat prostřednictvím seznamů společníků vývoj účastnických vťahů na společnosti. Rejstříkový soud však správnost doručených seznamů společníků nezkontroluje a tak mohou obsahovat chyby, které nejsou včas odhaleny. Před tím musí být nabyvatel chráněn, na druhou stranu se jedná o zásah do vlastnického práva oprávněného vlastníka, ani ten tedy nesmí zůstat bez ochrany.⁹ Novela tak má představovat středovou variantu mezi ochranou vlastnického práva oprávněného a jistotou právního postavení nabyvatele. Proto je nabytí obchodního podílu v dobré víře zásadně možné, nelze-li vlastníku podílu přičíst nesprávnost seznamu a je-li seznam ohledně obchodního podílu nesprávný méně než tři roky. Skutečný vlastník podílu má podle důvodové zprávy dost času na to, aby podal odpor proti seznamu společníků nebo se zasadil o jeho opravu. Jelikož je seznam společníků k nahlédnutí na internetu, je pro oprávněného snadné seznam společníků zkontrolovat.¹⁰

Seznam tedy musí být vzhledem k obchodnímu podílu nesprávný méně než tři roky a skutečnému vlastníku podílu nesmí být tato nesprávnost přičitatelná. Otázkou je, kdy lze skutečnému vlastníku nesprávnost seznamu společníků přičíst. Podle důvodové zprávy je to tehdy, pokud se vlastník jako nabyvatel obchodního podílu nepostaral, aby byl seznam společníků aktualizován a správně odrážel jeho právní postavení. Nesprávnost seznamu společníků mu naopak nelze přičíst, když například jednatel bez jeho vědomí podá u obchodního rejstříku nesprávný seznam.¹¹ Ne všichni autoři ale považují takové vymezení přičitatelnosti nesprávnosti seznamu oprávněnému za dostatečné.¹²

Seznam musí být ve vztahu k obchodnímu podílu tři roky nepřetržitě nesprávný, přičemž všechny seznamy společníků zveřejněné v obchodním rejstříku jsou v tomto ohledu považovány za jeden pokračující seznam.¹³

⁸ BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

⁹ BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

¹⁰ BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

¹¹ BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

¹² Grigoleit, H.Ch., Rieder, M.: GmbH-Rech nach dem MoMiG. München, C. H. Beck, 2009, s. 56-57.

¹³ Blíže Haack, H., Campos Nave, J.: Die neue GmbH. Herne: Verlag Neue Wirtschafts-Briefe, 2008, s. 35.

Lhůta začíná běžet ve chvíli, kdy je v obchodním rejstříku ohledně konkrétního obchodního podílu zveřejněn první nesprávný seznam a přerušuje se, jakmile je nesprávný seznam nahrazen seznamem správným.¹⁴ Lhůta počíná běžet i v okamžiku, kdy se v důsledku dalšího převodu stane původně správný seznam nesprávným. Obzvláště tehdy je zjištění počátku běhu lhůty velmi obtížné.¹⁵

Úprava nabytí obchodního podílu v dobré víře je vázána na § 932 občanského zákoníku, podle kterého je možné nabýt vlastnictví k movité věci v dobré víře od nevlastníka. Nabyvatel není v dobré víře, když je mu známo nebo na základě hrubé neznalosti známo není, že věc nenáleží převodci. Problematická je především specifikace neznalosti na základě hrubé nedbalosti, která je přenechána judikatuře.¹⁶ Chráněna je dobrá víra v oprávnění disponovat s obchodním podílem, takže není možné nabýt v dobré víře podíl, který neexistuje.¹⁷ Není jasné, jestli se ochrana dobré víry uplatní v případě, kdy obchodní podíl sice existuje, ale ne tak, jak je zapsán v obchodním rejstříku.¹⁸ Podle názoru některých autorů není nabytí takového obchodního podílu vzhledem ke znění a celkové restriktivní tendenci § 16 odst. 3 zákona o GmbH možné.¹⁹ Existuje však i opačný názor, podle kterého je sice třeba vycházet ze zásady, že prostřednictvím nové právní úpravy nemohou být vytvářeny nové podíly, ale že v tomto případě obchodní podíl skutečně existuje, i když jinak, než jak je zapsán v obchodním rejstříku. Proto se jeví jako věcně spravedlivé povolit v tomto případě z výše uvedené zásady výjimku.²⁰ Shoda panuje v tom, že se nová úprava nevztahuje na možná zatížení obchodního podílu právy třetích osob nebo omezení dispozice s podílem.²¹

Co se případné povinnosti jednatelů k náhradě škody týče, podle § 40 odst. 3 zákona o GmbH ručí za porušení povinností týkajících se seznamu

¹⁴ Haack, H., Campos Nave, J.: Die neue GmbH. Herne: Verlag Neue Wirtschafts-Briefe, 2008, s. 35.

¹⁵ Autor uvádí příklad kupní smlouvy, od které převodce v důsledku nezaplacení kupní ceny odstoupí. Haack, H., Campos Nave, J.: Die neue GmbH. Herne: Verlag Neue Wirtschafts-Briefe, 2008, s. 36.

¹⁶ Bormann, M., Kauka, R., Ockelmann, J. (Hrsg.): Handbuch GmbH-Recht. Münster: ZAP Verlag, 2009, s. 437-438.

¹⁷ BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

¹⁸ V obchodním rejstříku je například zapsán obchodní podíl vzniklý spojením dvou podílů, přestože k účinnému spojení nedošlo.

¹⁹ Haack, H., Campos Nave, J.: Die neue GmbH. Herne: Verlag Neue Wirtschafts-Briefe, 2008, s. 35.

²⁰ Gehrlein, M., Witt, C.-H.: GmbH-Recht in der Praxis, Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft, 2008, s. 99.

²¹ Grigoleit, H.Ch., Rieder, M.: GmbH-Rech nach dem MoMiG. München, C. H. Beck, 2009, s. 54.

společníků. Jde o případy zaviněného jednání ze strany jednatele. O zavinění zpravidla nepůjde, je-li jednatel informován o změně společníků, ale nikoliv o tom, že se tato změna stala neúčinnou. Jednatel naopak bude ručit za vzniklou škodu, jednal-li k tíži skutečného vlastníka podílu ve spolupráci se zcizitelem, nabyvatelem nebo oběma dvěma.²²

Cílem nové právní úpravy bylo odstranit právní nejistotu a snížit náklady spojené s převody obchodních podílů, které souvisí s přezkumem relevantních zcizovacích listin až k založení společnosti a poskytováním garancí. Do jaké míry tato úprava splnila svůj účel, je ovšem sporné. Podle mnohých autorů právní jistota při převodech obchodních podílů příliš zvýšena nebyla a situace zůstává vyjma zcela jednoznačných případů pro převodce i nadále nejistá. Nahlédnutím do obchodního rejstříku totiž nelze zjistit, jestli je seznam společníků nesprávný již tři roky, jestli je nesprávnost přičitatelná pravému vlastníku obchodního podílu nebo jestli osoba zapsaná v seznamu společníků jako vlastník podílu mezitím nepředvedla obchodní podíl na třetí osobu.²³ Další zásadní problém byl shledán v tom, že v dobré víře nelze nabýt neexistující podíl. Nabyvatel se v tomto nemůže spolehnout na obchodní rejstřík, ze kterého nezjistí, zda podíl opravdu existuje či nikoliv, a tudíž nemůže beze všeho rezignovat na důkladné právní prověřování, jak to předpokládala vláda.²⁴ Jedním z dalších problémů nové právní úpravy je ústavně zaručená ochrana vlastnického práva. Skutečný vlastník může totiž po třech letech nesprávného zápisu v seznamu společníků pozbýt vlastnické právo jen tím, že tři roky nekontroluje seznam společníků, byť třeba ani nemá důvod se domnívat, že seznam není v pořádku.²⁵ Nové úpravě je též vyčítáno, že neumožňuje v dobré víře získat obchodní podíl nezatížený právy třetích osob, i když zastavení obchodního podílu je v praxi časté.²⁶ Je toho více, co odborníci proti nové právní úpravě namítají, obecně ale možnost nabýt obchodní podíl v dobré víře vítají.

Literature:

²² BT-Ds. 16/6140, s. 37 a násl.

²³ Grigoleit, H.Ch., Rieder, M.: *GmbH-Rech nach dem MoMiG*. München, C. H. Beck, 2009, s. 60-61.

²⁴ Bormann, M., Kauka, R., Ockelmann, J. (Hrsg.): *Handbuch GmbH-Recht*. Münster: ZAP Verlag, 2009, s. 437-439.

²⁵ Gehrlein, M., Witt, C.-H.: *GmbH-Recht in der Praxis*, Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft, 2008, s. 103, který odkazuje na Wicke, H: *GmbHG. Kommentar*, § 16, München: C. H. Beck, 2008.

²⁶ Gehrlein, M., Witt, C.-H.: *GmbH-Recht in der Praxis*, Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft, 2008, s. 103.

- Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG), in der Fassung vom 20. 4. 1892, zuletzt geändert durch Artikel 5 des Gesetzes vom 31. Juli 2009, BGBl. I S. 2509.
- Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG), in der Fassung vom 23. 10. 2008 (BGBl. I Nr. 48 vom 28. 10. 2008, S. 2026ff).
- Einführungsgesetz zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (EGGmbHG), in der Fassung vom 01.11.2008, zuletzt geändert durch Artikel 9 G. v. 25.05.2009, BGBl. I S. 1102.
- Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), in der Fassung vom 2. 1. 2002, zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 17. Januar 2011, BGBl. I S. 34.
- Begründung der Regierung vom 23. Mai 2007 - Bundestagsdrucksache Nr. 16/6140, str. 27 a násl.
- Bormann, M., Kauka, R., Ockelmann, J. (Hrsg.): Handbuch GmbH-Recht, Münster: ZAP Verlag, 2009, 591 s., ISBN 978-3-89655-385-0.
- Gehrlein, M., Witt, C.-H.: GmbH-Recht in der Praxis, 2. Auflage, Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wirtschaft, 2008, 516 s., ISBN 978-3-8005-1469-4.
- Grigoleit, H.C., Rieder, M.: GmbH-Recht nach dem MoMiG, München: C. H. Beck, 2009, 134 s., ISBN 978-3-406-59088-7.
- Haack, H., Campos Nave, J.: Die neue GmbH, Herne: Verlag Neue Wirtschafts-Briefe, 2008, 143 s., ISBN 978-3-482-58571-5.

Contact – email

134531@mail.muni.cz